

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์แสดงอารมณ์รักในเพลงไทยสากลสำหรับวัยรุ่นไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

- 2.1 ทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริฐาน (Cognitive Linguistics)
- 2.2 อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor)
- 2.3 มโนทัศน์ (Concept)
- 2.4 วัยรุ่นและอารมณ์รัก
- 2.5 เพลงไทยสากล
- 2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่น อารมณ์รัก และเพลงไทยสากล

2.1 ทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริฐาน

ทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริฐานขยายขอบเขตมาจากสาขาวิชาปริฐานศาสตร์ (Cognitive science) ซึ่งเลคอฟฟ์ (Lakoff, 1987, p. xi) กล่าวว่า สาขาวิชาปริฐานศาสตร์เป็นความรู้แนวใหม่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ จิตวิทยา ภาษาศาสตร์ มานุษยวิทยา ปรัชญา และความรู้ทางคอมพิวเตอร์ โดยมุ่งศึกษาว่า มนุษย์มีระบบการคิด การเรียนรู้ และการรับรู้ รวมถึงการหาเหตุผลอย่างไร

สาขาวิชาปริฐานศาสตร์ (Cognitive science) ถูกนำมาดัดแปลงใช้ในการศึกษาภาษาศาสตร์ เช่น การใช้ภาษาเชิงเปรียบเทียบ หรือ อุปลักษณะ (Metaphor) และการใช้คำแทน (Metonymy) เป็นต้น ซึ่งในการศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาด้วย

อุนเกอร์ และ ชมิท (Ungerer and Schmid, 1996, pp. viii-xiv) ได้กล่าวถึงภาษาศาสตร์ปริฐานว่าเป็นการศึกษาภาษาตามประสบการณ์จริง การรับรู้และการเข้าใจภาษา ตลอดจนระบบความคิดอันเกี่ยวกับภาษาของมนุษย์ โดยภาษาศาสตร์ปริฐานมีแนวคิดสำคัญในการศึกษา 3 แนวทาง ได้แก่ แนวคิดด้านประสบการณ์ แนวคิดด้านความเด่นในการรับรู้ และแนวคิดด้านความใส่ใจ ซึ่งแนวคิดทั้งสามนี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยเห็นว่าการเลือกใช้คำและการเรียงลำดับความในประโยคจะเกี่ยวข้องกับเรื่องความสนใจและมุมมองของผู้ใช้ภาษาที่มีต่อเหตุการณ์

นอกจากนี้ยังได้ดัดแปลงมาใช้ในการศึกษาภาษาเชิงปริธานเพื่ออธิบายถึงระบบความคิดในการสร้าง รับรู้และเข้าใจภาษา

เลคอฟฟ์ (Lakoff, 1987, pp. 217-218) เป็นผู้นำแนวคิดทางทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริธานมาใช้ในการศึกษาระบบความคิดของมนุษย์ที่เกิดจากการใช้ภาษา โดยได้กล่าวถึงการใช้ภาษาของมนุษย์ว่าสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้ การเข้าใจโลก ตลอดจนประสบการณ์ในด้านต่างๆ ได้ ดังนั้น การศึกษาความหมายจึงต้องนำประสบการณ์เหล่านั้นมาวิเคราะห์ร่วมกับการใช้ภาษาของมนุษย์ด้วย นอกจากนี้ เลคอฟฟ์ ได้กล่าวถึงแบบจำลองความคิด (Cognitive model) ซึ่งนำมาใช้ในการศึกษาอุปลักษณ์ (metaphor) ว่าเป็นการใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบซึ่งเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของมนุษย์ โดยที่ระบบความคิด มโนทัศน์ ค่านิยม รวมทั้งการมองโลกของมนุษย์นั้นอยู่ในรูปของการเปรียบเทียบ ในทางตรงกันข้าม อุปลักษณ์เป็นสิ่งสะท้อนระบบความคิด (conceptual system) ของคนในสังคมที่มีต่อสิ่งต่างๆ ด้วยเช่นกัน ดังที่จะกล่าวถึงต่อไป

2.2 อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์

อุปลักษณ์ (Metaphor) หมายถึง การนำคำไปใช้ในเชิงเปรียบเทียบ โดยนำความหมายประจำรูปของคำศัพท์ไปใช้ในเชิงเปรียบเทียบ โดยเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง และเป็นการมองสิ่งหนึ่งผ่านอีกสิ่งหนึ่งที่มีคุณสมบัติหรือลักษณะที่เหมือนหรือต่างกัน

การศึกษาอุปลักษณ์แตกต่างกันไปตามมุมมองของผู้ศึกษา ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แนวคิด โดยแนวคิดแรก อธิบายอุปลักษณ์ว่าเป็นการนำความหมายของคำไปใช้ในเชิงเปรียบเทียบ รวมทั้งเป็นการขยายความหมายของคำออกไปจากความหมายเดิมซึ่งทำให้เกิดความเปรียบ ข้อความที่แสดงการเปรียบเทียบสองสิ่งที่มีคุณสมบัติเหมือนหรือต่างกัน โดยจะปรากฏคำว่า “เหมือน”, “เป็น”, “ดัง”, “ราวกับ” ฯลฯ อยู่ในโครงสร้างภาษา และไม่เกี่ยวข้องข้องกับระบบความคิด

อุนเกอร์ และ ชมิท (Ungerer and Schmid, 1996, p. 116) กล่าวว่า อุปลักษณ์เป็นคำที่แสดงความคิดเกี่ยวกับความคล้ายคลึง (similarity) และการเปรียบเทียบ (comparison) ระหว่างความหมายประจำคำและความหมายที่ทำให้เห็นภาพของคำ เช่น eye of heaven (ดวงตาแห่งสวรรค์) หมายถึง พระอาทิตย์ วลีนี้้นำความคล้ายคลึงของดวงตาและดวงอาทิตย์มาใช้ในเชิงเปรียบเทียบ ทำให้นาวลีนี้มาใช้ในบทประพันธ์ แทนคำว่า sun ได้

พระยาอนุมานราชธน (2499, น. 239 - 241) กล่าวถึง อุปลักษณ์ โดยเรียกว่า คำอุปมา (Metaphor) ว่าเป็นคำที่มีความหมายย้ายที่ หมายถึง คำที่ใช้เป็นปกติแก่สิ่งหนึ่ง แต่นำเอาไปใช้แก่

อีกสิ่งหนึ่งที่เห็นว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น คำว่า ดำ เมื่อกล่าวถึงสิ่งที่ไม่ดีก็นำของที่มีสีดำมาแสดงได้ แต่หากจะอธิบายคำว่า ใจร้ายหรือคนทุจริต ซึ่งอธิบายให้เห็นด้วยตาไม่ได้ ก็นำคำว่า ดำ และคด มาใช้เปรียบเทียบว่า ใจดำคนคด จะสามารถเข้าใจได้ นอกจากนี้ คำอุปมายังเป็นคำที่มีการขยายความหมายออกไปจากคำที่มีความหมายเป็นรูปธรรมเป็นคำที่มีความหมายนามธรรม

แนวคิดที่สองเป็นการศึกษาอุปลักษณ์ตามแนวทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน โดยนักภาษาศาสตร์ปริชานมองว่า อุปลักษณ์เป็นการใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบที่ไม่ได้ศึกษาเฉพาะความหมายของคำหรือตัวภาษาเท่านั้น แต่เป็นการศึกษาการใช้ภาษาทุกรูปแบบ ไม่จำเป็นต้องมีคำว่า “เหมือน”, “เป็น”, “ดัง”, “ราวกับ” ฯลฯ อยู่ในโครงสร้างภาษา เหมือนการศึกษาที่ผ่านมา และอุปลักษณ์เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความคิด หรือที่เรียกว่า อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor) กล่าวคือ การใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของผู้ใช้ภาษาจะอยู่ในรูปของการเปรียบเทียบ การใช้อุปลักษณ์จะสะท้อนให้เห็นระบบความคิด มโนทัศน์และการมองโลกของมนุษย์ การศึกษาอุปลักษณ์จึงเป็นการศึกษาทั้งตัวภาษาและระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา

เลคอฟฟ์และจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) อธิบายเรื่องอุปลักษณ์ว่าไม่ได้มีรูปแบบเพียงแคโครงสร้างที่เปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งเท่านั้น แต่การใช้ภาษาในชีวิตประจำวันล้วนเป็นอุปลักษณ์ทั้งสิ้น นอกจากนี้ เลคอฟฟ์ได้กล่าวอีกว่า การเปรียบเทียบเป็นการถ่ายโยงความคิด โดยมีการถ่ายโยงความหมายจากวงความหมายหนึ่งไปยังอีกวงความหมายหนึ่ง ดังตัวอย่างอุปลักษณ์ที่แสดงให้เห็นว่าความคิดเป็นสิ่งที่มีความตัวตนและจับต้องได้ คือ IDEAS ARE FOOD ตัวอย่างเช่น

All this paper has in it are raw facts, half-backed ideas, and warmed-over theories.

I just can't swallow that claim.

There are too many facts here for me to digest them all.

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า raw, half-backed, warmed-over, swallow และ digest เป็นคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับอาหารหรือการรับประทานอาหารซึ่งได้นำมาใช้ในการกล่าวถึงความคิด การใช้ภาษาในลักษณะนี้สามารถสะท้อนให้เห็นมุมมองความคิดของผู้ใช้ภาษาได้ว่า ความคิดเป็นอาหาร มีถ่ายโยงความคิดจากวงความหมายต้นทาง (Source domain) คือ อาหาร ซึ่งเป็นรูปธรรม ไปยังวงความหมายปลายทาง (Target domain) คือ ความคิด ซึ่งเป็นนามธรรม ดังนั้น การศึกษาภาษา

ที่ใช้ในการเปรียบเทียบนั้น จึงสามารถบอกได้ว่าคนในสังคมนั้นมีความคิดหรือมองสิ่งต่างๆ ในโลกอย่างไร อุปลักษณืตามแนวคิดของเลคอฟฟ์และจอห์นสัน จึงเรียกว่า อุปลักษณืเชิงมโนทัศน์ (Conceptual metaphor) การถ่ายโยงความคิดจากวงความหมายต้นทางไปยังวงความหมายปลายทางนี้เรียกว่า การถ่ายโยงความหมาย (Mappings)

ครอฟท์และครูซ (Croft and Cruse, 2004, pp. 196-197) อธิบายไว้ว่า การถ่ายโยงความหมาย (Mappings) เป็นการถ่ายโยงทางความหมายระหว่างวงความหมายต้นทาง กับวงความหมายปลายทาง การถ่ายโยงความหมายแสดงความสัมพันธ์ 2 ประเภท ได้แก่

1. ภาวสัมพันธ์ (Ontological correspondence) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างความหมายของรูปภาษาในวงความหมายต้นทางกับความหมายของรูปภาษาในวงความหมายปลายทาง ความสัมพันธ์ลักษณะนี้ เกิดจากการถ่ายโยงความหมายของรูปภาษาที่มีสภาวะตรงกันหรือสอดคล้องกัน ในลักษณะที่สิ่งหนึ่งกลายเป็นอีกสิ่งหนึ่ง หรือสภาพของสิ่งหนึ่งกลายเป็นสภาพของอีกสิ่งหนึ่ง

ตัวอย่าง ความสัมพันธ์แบบภาวสัมพันธ์

วงความหมายต้นทาง : ความร้อนของของเหลว

- ภาชนะ
- ความร้อนของของเหลว
- ระดับความร้อน
- ความดันในภาชนะ

วงความหมายปลายทาง : อารมณ์โกรธ

- ร่างกาย
- อารมณ์โกรธ
- ระดับอารมณ์โกรธ
- ความกดดัน

2. ญาณสัมพันธ์ (Epistemic correspondence) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างความหมายของรูปภาษาในวงความหมายต้นทางกับความหมายของรูปภาษาในวงความหมายปลายทาง ซึ่งรูปภาษาในวงความหมายต้นทางจะมีปฏิสัมพันธ์กันก่อนที่จะมีการถ่ายโยงความหมายไปยังวงความหมายปลายทาง ซึ่งไม่ได้มีลักษณะที่สิ่งหนึ่งกลายเป็นอีกสิ่งหนึ่ง แต่จะมีคุณลักษณะที่ธรรมชาติของสรรพสิ่งหนึ่ง กลายเป็นธรรมชาติของอีกสรรพสิ่งหนึ่ง

ตัวอย่าง ความสัมพันธ์แบบญาณสัมพันธ์

วงความหมายต้นทาง : ความร้อนของของเหลว

- เมื่อของเหลวในภาชนะได้รับความร้อนสูงกว่าขีดจำกัด ความดันเพิ่มขึ้นถึงจุดที่ภาชนะระเบิด
- การระเบิดทำให้ภาชนะเสียหายและเป็นอันตรายกับคนรอบข้าง

วงความหมายปลายทาง : อารมณ์โกรธ

- เมื่ออารมณ์โกรธสูงกว่าขีดจำกัด ความกดดันจะเพิ่มขึ้นจนถึงจุดที่สูญเสียการควบคุมตนเอง
- การสูญเสียการควบคุมทำให้ตนเองเสียหายและเป็นอันตรายกับคนอื่น

โคเวกเซส (Kövecses, 2003) เป็นผู้หนึ่งที่ได้ศึกษาอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของอารมณ์ในภาษาอังกฤษ ซึ่ง โคเวกเซส ได้แบ่งอารมณ์ต่างๆ ออกเป็น 9 ประเภท ได้แก่ โกรธ (anger), กลัว (fear), สุข (happiness), เศร้า (sadness), รัก (love), โกรธ (lust), ภาคภูมิใจ (pride), ละอายใจ (shame) และประหลาดใจ (surprise) อารมณ์บางประเภทถือได้ว่าเป็นอารมณ์พื้นฐานของมนุษย์ (Basic emotions) พบว่า ในการใช้ภาษาเพื่อแสดงอารมณ์ต่างๆ เหล่านี้เกิดในรูปแบบอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ (conceptual metaphor)

ในส่วนของการศึกษาอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์แสดงอารมณ์รัก ซึ่งเป็นอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษานั้น โคเวกเซส (Kövecses, 2003, p. 26) ได้จำแนกอุปลักษณะแสดงอารมณ์รักที่พบในภาษาอังกฤษออกเป็น 23 ประเภท ตัวอย่างเช่น

I am starved for love.

It's been a long, bumpy road.

He made a play for her.

I am burning with love. (Kövecses, 2003: 26)

จากตัวอย่าง พบรูปภาษาที่เป็นอุปลักษณะ คือ “starved” ซึ่งเป็นคำที่อยู่ในมโนทัศน์ของอาหาร, คำว่า “a long, bumpy” เป็นคำที่อยู่ในมโนทัศน์ของการเดินทาง, คำว่า “made a play” เป็นคำที่อยู่ในมโนทัศน์ของเกม, และคำว่า “burning” เป็นคำที่อยู่ในมโนทัศน์ของไฟ ทำให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษามีมโนทัศน์ว่า ความรักเป็นอาหาร ความรักเป็นการเดินทาง ความรักเป็นเกม และความรักเป็นไฟ จากมโนทัศน์อารมณ์รักและอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์แสดงอารมณ์รักที่พบในภาษาอังกฤษเหล่านี้ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ภาษาและระบบความคิดของคนในสังคมอังกฤษที่มีต่ออารมณ์รัก

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ พบว่ามีผู้ศึกษาเกี่ยวกับอุปลักษณะไว้ดังต่อไปนี้

จิตติมา จารยะพันธุ์ (2539) ศึกษาอุปลักษณะสงครามในข่าวกีฬาในหนังสือพิมพ์ภาษาไทย ผลการศึกษาพบว่า คนไทยมีมโนทัศน์หรือมองว่ากีฬาเป็นการทำสงคราม ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของรูปภาษาที่แสดงอุปลักษณะออกเป็น รูปภาษาที่แสดงอุปลักษณะโดยตรง และรูปภาษาที่แสดงอุปลักษณะโดยร่วม โดยพบรูปภาษาที่แสดงอุปลักษณะโดยร่วมมากกว่า และความถี่ของการใช้รูปภาษาที่แสดง อุปลักษณะสงครามมากน้อยต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของการ

แข่งขันกีฬาที่สำคัญ 2 ประการ คือ ลักษณะของการกระทบกระทั่งขณะแข่งขันกีฬา และลักษณะของการแข่งขันเป็นทีม หรืออาจรวมถึงลักษณะความนิยมของกีฬาแต่ละชนิด โดยสามารถจัดลำดับกีฬา 10 ชนิดตามความมากน้อยของความเป็นสงคราม ดังนี้ มวย บาสเกตบอล ฟุตบอล ฟันดาบ รักบี้ ตะกร้อ วอลเลย์บอล เทนนิส ยูโด และกอล์ฟ จากการใช้อุปลักษณะสงครามในข่าวกีฬานี้ สะท้อนให้เห็นความคิดของคนไทยที่มองความเป็นสงครามในข่าวกีฬาแตกต่างกันออกไป

อุทุมพร มีเจริญ (2542) ได้ศึกษาความหมายเปรียบเทียบของคำศัพท์อวัยวะร่างกายในภาษาไทย ผลการศึกษาสรุปได้ว่า คำศัพท์อวัยวะร่างกายจำนวน 19 คำ มีความหมายเปรียบเทียบนอกเหนือไปจากความหมายประจำตัว ซึ่งสามารถจำแนกคำศัพท์อวัยวะร่างกายได้เป็น 2 ประเภท คือ 1. คำศัพท์อวัยวะร่างกายที่เป็นอุปลักษณะตาย คือ ความหมายที่ไม่สามารถโยงหาความสัมพันธ์ของความหมายเปรียบเทียบที่เกิดขึ้นใหม่กับความหมายเดิมที่หมายถึงอวัยวะร่างกายได้ และ 2. คำศัพท์ร่างกายที่เป็น อุปลักษณะคงที่ ความหมายนี้สามารถโยงหาความสัมพันธ์ของความหมายที่เกิดขึ้นใหม่กับความหมายเดิมของคำศัพท์อวัยวะร่างกายได้ ได้แก่ คำศัพท์อวัยวะร่างกาย หัว หน้าที่ตา ปาก คอ หู ไหล่ ออก นม แขน นิ้ว มือ ท้อง ก้น ขา และ ต้น ซึ่งความหมายเปรียบเทียบของคำศัพท์อวัยวะร่างกายที่เป็นอุปลักษณะคงที่ ทำให้ทราบถึงมโนทัศน์เกี่ยวกับร่างกายของคนไทย 3 เรื่อง ได้แก่ ร่างกายเป็นพื้นที่ ร่างกายเป็นเวลา และร่างกายเป็นคนหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคน

อุษา พงษ์ชัยวิบูลย์ (2544) ศึกษาอุปลักษณะเรื่องการเมืองในภาษาไทยตามแนวอรรถศาสตร์ปริชาน โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ประการ คือ เพื่อศึกษารูปภาษาที่นำมาใช้เป็นอุปลักษณะในข่าวการเมืองไทย และเพื่อศึกษามโนทัศน์ทางการเมืองของคนไทยจากรูปภาษาที่นำมาใช้เป็นอุปลักษณะ โดยนำทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชานและทฤษฎีการวิเคราะห์อรรถลักษณะมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมาย สรุปได้ว่า อุปลักษณะในข่าวการเมืองไทยมี 10 ประเภท ได้แก่ 1. อุปลักษณะสงคราม 2. อุปลักษณะการแข่งขัน 3. อุปลักษณะการพนัน 4. อุปลักษณะธุรกิจ 5. อุปลักษณะการแสดง 6. อุปลักษณะการศึกษา 7. อุปลักษณะการเดินทาง 8. อุปลักษณะการโจรกรรม 9. อุปลักษณะเครื่องเรือน และ 10. อุปลักษณะสิ่งมีชีวิต ซึ่งอุปลักษณะที่พบในข่าวการเมืองทั้ง 10 ประเภทแสดงให้เห็นมโนทัศน์ของคนไทยที่มีต่อการเมืองไทย ดังนี้ 1. การเมืองเป็นสงคราม 2. การเมืองเป็นการแข่งขัน 3. การเมืองเป็นการพนัน 4. การเมืองเป็นธุรกิจ 5. การเมืองเป็นการแสดง 6. การเมืองเป็นการศึกษา 7. การเมืองเป็นการเดินทาง 8. การเมืองเป็นการโจรกรรม 9. การเมืองเป็นเครื่องเรือน และ 10. การเมืองเป็นสิ่งมีชีวิต

มิรินดา บุรรุ่งโรจน์ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิงในบทเพลงลูกทุ่งไทย โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาอุปลักษณะและมโนทัศน์

เกี่ยวกับผู้หญิงจากเพลงลูกทุ่งไทย ตามแนวคิดทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริธาน ผลการศึกษาสรุปได้ว่า พบอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิงซึ่งสามารถจัดประเภทตามความหมายเป็น 4 ประเภท ได้แก่ อุปลักษณะสิ่งมีชีวิต อุปลักษณะสิ่งไม่มีชีวิต อุปลักษณะธรรมชาติ และอุปลักษณะการเดินทาง และจากอุปลักษณะทั้ง 4 ประเภท แสดงให้เห็นว่า มโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาไทยที่มีต่อผู้หญิงว่า ผู้หญิงเป็นสิ่งมีชีวิต ผู้หญิงเป็นสิ่งไม่มีชีวิต ผู้หญิงเป็นธรรมชาติ และผู้หญิงเป็นการเดินทาง

อนัตตยา คอมิธิน (2547) ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่ออาหารในภาษาไทยตามแนวทฤษฎี วรรณศาสตร์ปริธาน โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์กลวิธีการตั้งชื่ออาหารในภาษาไทยตามแนวทฤษฎีวรรณศาสตร์ปริธาน และเพื่อศึกษาอุปลักษณะจากชื่ออาหารในภาษาไทย ผลการศึกษาพบว่า การตั้งชื่ออาหารมี 2 กลวิธี ได้แก่ การตั้งชื่ออาหารแบบตรง และกลวิธีการตั้งชื่ออาหารแบบเปรียบเทียบ กลวิธีการตั้งชื่ออาหารแบบตรง แบ่งออกเป็น 4 โครงสร้าง ตามความหมายของรูปภาษาที่อยู่ในตำแหน่งแรกของชื่ออาหาร และลักษณะของอาหาร กลวิธีการตั้งชื่ออาหารแบบเปรียบเทียบ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ กลวิธีการตั้งชื่ออาหารแบบเปรียบเทียบสมบูรณ์ ซึ่งเป็นกลวิธีการตั้งชื่ออาหารที่นำความหมายของคำหนึ่งมาใช้ในการเปรียบเทียบเป็นอีกความหมายหนึ่ง โดยชื่ออาหารที่ปรากฏนั้นอยู่ในรูปของอุปลักษณะทั้งหมด และกลวิธีการเปรียบเทียบบางส่วน เป็นกลวิธีการตั้งชื่อที่ประกอบด้วยการเปรียบเทียบและมีแบบตรงรวมอยู่ด้วย อุปลักษณะที่พบในชื่ออาหาร มี 5 อุปลักษณะ ได้แก่ อุปลักษณะสิ่งมีชีวิต, อุปลักษณะของใช้, อุปลักษณะธรรมชาติ, อุปลักษณะสงคราม และอุปลักษณะสถานที่

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุปลักษณะ ล้วนสนับสนุนแนวคิดทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริธานที่เกี่ยวข้องกับอุปลักษณะว่า ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันล้วนมีลักษณะเป็นการเปรียบเทียบและสามารถศึกษาระบบมโนทัศน์ได้จากการศึกษารูปภาษาเปรียบเทียบหรืออุปลักษณะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาอุปลักษณะแสดงอารมณ์รักในเพลงไทยสากลสำหรับวัยรุ่นไทย ซึ่งอุปลักษณะแสดงอารมณ์รัก หมายถึง อุปลักษณะที่เกิดจากการนำรูปภาษาที่อยู่ในวงความหมายอื่นๆ มากล่าวเปรียบเทียบถึงอารมณ์รัก และอุปลักษณะดังกล่าวยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงมโนทัศน์ของคนในสังคมที่มีต่ออารมณ์รักอีกด้วย

2.3 มโนทัศน์

เลคอฟฟ์และจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980, p. 3) ได้กล่าวถึงระบบมโนทัศน์ (conceptual system) ของมนุษย์ว่าประกอบไปด้วยสิ่งที่เรารับรู้และเข้าใจในความเป็นไปต่างๆ บนโลก ซึ่งทำให้เรามีความสัมพันธ์กับผู้อื่นบนโลก ระบบมโนทัศน์มีบทบาทสำคัญในการกำหนดความหมายของสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เลคอฟฟ์และจอห์นสันมองว่าระบบมโนทัศน์เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบ กล่าวคือ สิ่งที่เราคิด ประสบการณ์ ตลอดจนสิ่งที่เรากระทำ และสิ่งต่างๆ ที่เราสื่อออกมาในชีวิตประจำวันนั้นเป็นการเปรียบเทียบ เป็นการถ่ายโยงความคิดจากการใช้คำที่มีความหมายถ่ายโยงจากวงความหมายหนึ่งไปยังอีกวงความหมายหนึ่งและการเปรียบเทียบดังกล่าวนี้เป็นไปโดยธรรมชาติจนกระทั่งมองไม่เห็นว่ามี การเปรียบเทียบเกิดขึ้น ซึ่ง "ภาษา" นับเป็นหลักฐานสำคัญที่จะแสดงให้เห็นกระบวนการดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากการสื่อสารของคนในสังคมจะมีระบบมโนทัศน์แบบเดียวกันในการคิดและการกระทำ และจากข้อมูลทางภาษาที่คนในสังคมใช้สื่อสารกัน เลคอฟฟ์และจอห์นสัน พบว่า ระบบมโนทัศน์ส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบการเปรียบเทียบ

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า เลคอฟฟ์และจอห์นสัน มองว่าภาษาที่มนุษย์ใช้ในชีวิตประจำวันล้วนมีลักษณะของการเปรียบเทียบและสามารถสะท้อนมโนทัศน์หรือระบบความคิดของผู้ที่ใช้ภาษาออกมาได้ ภาษาในเชิงเปรียบเทียบที่สะท้อนให้เห็นถึงมโนทัศน์นี้เรียกว่า อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ หรือ Conceptual metaphor และยังได้กล่าวอีกว่า อุปลักษณ์ไม่ใช่แค่เพียงการใช้ภาษารูปแบบหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นเรื่องกระบวนการคิดของมนุษย์ที่สะท้อนออกมาในรูปของภาษา กระบวนการคิดของมนุษย์มีโครงสร้างและถูกกำหนดมาในรูปแบบอุปลักษณ์ การใช้ภาษาในรูปแบบอุปลักษณ์เกิดขึ้นได้เพราะมีอุปลักษณ์อยู่ในระบบมโนทัศน์ของมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาเรื่องอุปลักษณ์จึงทำให้เราสามารถเข้าใจชีวิตและระบบมโนทัศน์ได้

ดังที่เลคอฟฟ์ได้กล่าวถึง มโนทัศน์ที่เกี่ยวกับความรักว่า ความรักเป็นการเดินทาง [LOVE IS JOURNEY] มโนทัศน์นี้เกิดจากการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของผู้ใช้ภาษาอังกฤษ ดังตัวอย่างเช่น

I don't think this relationship is going anywhere.

We're stuck.

Our marriage is on the rocks.

จากตัวอย่างประโยคข้างต้น พบคำต่างๆ ที่ใช้ในบริบทซึ่งเกี่ยวข้องกับการเดินทาง เช่น going anywhere, stuck และ on the rocks จากประโยคตัวอย่างทั้ง 3 ประโยคนี้ มีการนำคำที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปใช้คู่กับเรื่องราวเกี่ยวกับความรัก ดังนั้นการใช้ภาษาในลักษณะนี้จึงถือว่าเป็นการใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบและสามารถสะท้อนให้เห็นถึงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาได้ว่าความรัก คือ การเดินทาง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์อันเกิดจากการใช้ภาษาของมนุษย์ มีดังนี้

ชัชวดี ศรลัมพ์ (2538) ศึกษาเกี่ยวกับมโนทัศน์ของคำว่า “เข้า” โดยใช้ทฤษฎีประธานอรรถศาสตร์ (Cognitive Semantics) ผลการศึกษารูปได้ว่า คำว่า “เข้า” มีความหมายที่แตกต่างไปตามบริบทที่ปรากฏทั้งสิ้น 11 ความหมาย และความหมายมโนทัศน์ของคำว่า “เข้า” คือ เคลื่อนที่ไปอยู่ในที่หมายซึ่งเป็นบริเวณปิดล้อมโดยมีทิศทางของการเคลื่อนที่มุ่งเข้าสู่ที่หมาย สามารถแบ่งองค์ประกอบได้ 3 องค์ประกอบ คือ ลักษณะของการเคลื่อนที่ สิ่งที่เคลื่อนที่ และที่หมายที่เป็นบริเวณปิดล้อม

จากเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับมโนทัศน์ดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า มโนทัศน์หมายถึง ความคิดของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งต่างๆ หรือเรื่องราวต่างๆ ที่อยู่รอบตัวโดยเป็นผลจากการเรียนรู้และประสบการณ์ต่างๆ ของมนุษย์

เนื่องจากว่าการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เพื่อแสดงอารมณ์รักที่พบในเพลงไทยสากลสำหรับวัยรุ่นไทย ผู้วิจัยจึงกล่าวถึงเรื่องของวัยรุ่น อารมณ์รัก และเพลงไทยสากล รวมถึงความสัมพันธ์ของวัยรุ่น อารมณ์รักและเพลงไทยสากล มีรายละเอียดต่อไปนี้

2.4 วัยรุ่นและอารมณ์รัก

วัยรุ่น (Adolescence) หมายถึง วัยที่เชื่อมระหว่างการเป็นเด็กกับการเป็นผู้ใหญ่ อันเป็นระยะที่ต้องปรับพฤติกรรมวัยเด็กไปสู่พฤติกรรมแบบผู้ใหญ่ที่สังคมยอมรับ เด็กวัยรุ่นจึงไม่ใช่เป็นเพียงการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย แต่หมายถึงการเจริญเติบโตทางสังคมซึ่งอยู่ในกรอบวัฒนธรรมของแต่ละที่ ซึ่งการที่เด็กจะบรรลุถึงขั้นการมีวุฒิภาวะนั้น จำเป็นต้องมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อมๆ กัน การเข้าสู่วัยรุ่นของเด็กชายและเด็กหญิงถือเอาการเข้าสู่วุฒิภาวะทางเพศเป็นเกณฑ์ อย่างไรก็ตาม ทั้งสองเพศก็เข้าสู่วุฒิภาวะทางเพศไม่พร้อมกัน โดยที่เด็กหญิงจะเข้าสู่วัยรุ่นก่อนเด็กชายประมาณ 1-2 ปี โดยนับตั้งแต่การมีประจำเดือนครั้งแรกของเด็กหญิง และการหลั่งอสุจิเป็นครั้งแรกของเด็กชาย แต่ละคนแม้จะเป็น

เพศเดียวกันก็อาจเร็วช้าไม่พร้อมกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น อาหาร ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม อากาศ และสภาพแวดล้อมอื่นๆ (พรพิมล เจียมนาครินทร์, 2539)

ลักษณะพื้นฐานของวัยรุ่น ซึ่งได้แก่ ลักษณะทางด้านจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด และความต้องการของวัยรุ่น เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อพัฒนาการทางร่างกายและลักษณะการแสดงออก ของวัยรุ่น (กุลภา วจนสาระ, 2541) โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะกล่าวถึงเฉพาะพัฒนาการทาง อารมณ์ โดยเฉพาะอารมณ์รักเท่านั้น

วัยรุ่นมักเป็นวัยที่มีอารมณ์ความรู้สึกรุนแรงหุนหันพลันแล่น วู่วาม เปิดเผยความรู้สึก และแสดงออกไปตรงๆ เปลี่ยนแปลงง่าย การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์เหล่านี้เป็นลักษณะทาง ธรรมชาติของวัยรุ่น ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่ทำให้เด็กวิตกกังวลกับบุคลิกภาพของ ตนเองการทำงานของระบบต่อมไร้ท่อต่างๆ ทำให้เริ่มมีความรู้สึกสนใจในเพศตรงข้าม และการ ปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่เด็กจะต้องเรียนรู้พฤติกรรมที่เหมาะสมในการเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่ เช่น การ วางตัว การแต่งกาย ความรับผิดชอบ (พรพิมล เจียมนาครินทร์, 2539)

ลักษณะทางอารมณ์ของวัยรุ่น (พรพิมล เจียมนาครินทร์, 2539) มีดังนี้

1. อารมณ์อ่อนไหวง่าย ลักษณะทางอารมณ์ที่อ่อนไหวมีความสัมพันธ์กับการให้ความสนใจ ในการเขียน การอ่าน การฟังเพลง บทกวีที่รำพันถึงความรัก ความผิดหวัง ความเสียใจ ซึ่งเด็ก อาจมีหรือไม่มีประสบการณ์ตรงก็ได้ เพราะเด็กวัยนี้มีจินตนาการมาก สามารถคิดและมีอารมณ์ คล้อยตามสิ่งที่ได้ฟัง ได้อ่าน ได้พบเห็นและสามารถบรรยายอารมณ์ดังกล่าวตามจินตนาการได้ เป็นอย่างดี

2. อารมณ์รุนแรง เด็กวัยรุ่นชอบทำอะไรบ้าบิ่น เสี่ยงภัย ไม่กลัวอันตราย บางครั้งไม่คิด หน้าคิดหลัง ส่วนใหญ่พฤติกรรมแบบนี้มักเกิดเมื่ออยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เมื่อต้องการพิสูจน์ให้เห็นถึง ความรักเพื่อน นอกจากนั้น เด็กวัยรุ่นยังมีความเชื่อมั่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งรุนแรง

3. อารมณ์ไม่คงที่ ไม่สม่ำเสมอ เปลี่ยนแปลงง่าย มีความกระตือรือร้นตลอดเวลา

4. อารมณ์ค้าง ความเครียดวิตกกังวลต่างๆ ไม่สามารถขจัดได้ในเวลาสั้นๆ เด็กวัยรุ่น มักหมกมุ่นกับปัญหาต่างๆ ที่ตนสับสนและแก้ไม่ได้

หนึ่งในอารมณ์พื้นฐานของวัยรุ่น คือ อารมณ์รัก ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า รัก ไว้ว่า รัก หมายถึง มีใจผูกพันด้วยความห่วงใย เช่น พ่อ แม่รักลูก รักชาติ รักชื่อเสียง, มีใจผูกพันด้วยความเสนหา, มีใจผูกพันอันรู้สว เช่น ชายรักหญิง, ชอบ เช่น รักสนุก รักสงบ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, น. 938) ดังจะเห็นได้ว่าความรักมีหลาย

รูปแบบ อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะความรักที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงเท่านั้น

นอกจากนี้ ยังพบการนิยามความหมายของความรักที่สอดคล้องกันในหนังสือ “ความหมายแห่งความรัก” โดย กิติกร มีทรัพย์ (2524) และ หนังสือ “อาณาจักรแห่งชีวิตและความรัก” โดย พี. เอ็น. กุนนา (2525) ว่า ความรัก หมายถึง ความผูกพันหรือความดึงดูดทางอารมณ์อย่างลึกซึ้ง ซึ่งอารมณ์เป็นสิ่งผลักดันภายในที่ก่อให้เกิดปฏิกิริยาอย่างมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ โดยเป็นความรู้สึกของบุคคลหนึ่งที่มีต่ออีกคนหนึ่ง และนอกจากนี้ พรพิมล เจียมนาครินทร์ (2539) ได้อธิบายว่า อารมณ์รัก คือ ปฏิกิริยาทางอารมณ์อย่างหนึ่งของมนุษย์ที่แสดงต่อบุคคล หรือสิ่งของความรักเป็นแรง ผลักดันให้มนุษย์ประกอบกิจกรรมต่างๆ ในชีวิต กล่าวได้ว่า ความรักเป็นกระบวนการทางสัญชาตญาณ และการเรียนรู้ ความรักในทางจิตวิทยาเป็นสิ่งละเอียดอ่อนและมีความลึกซึ้ง ให้ความสุขและสมหวังในชีวิตได้ ความรักไม่ได้จำกัดแค่ความรักของหนุ่มสาว แต่ความรักมีหลายรูปแบบ ตั้งแต่ความรักของพ่อแม่ลูก ความรักของญาติพี่น้อง ความรักของคนรัก ตลอดจนความรักชาติบ้านเมือง

องค์ประกอบของความรัก ได้แก่ คนรัก การแสดงออกถึงความรัก และคนที่ถูกรัก (อนุช อาภาภิรม, 2544)

จากความหมายและองค์ประกอบของความรักที่ได้นำมากล่าวถึงข้างต้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะจำแนกองค์ประกอบของอารมณ์รักออกเป็น 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ผู้มีอารมณ์รัก หมายถึง บุคคลผู้มีความรัก
2. สภาวะของอารมณ์รัก หมายถึง สภาวะของการมีความรัก การปรากฏหรือการเกิดขึ้นของความรัก รวมถึงคุณลักษณะและคุณสมบัติต่างๆ ของอารมณ์รัก
3. อาการของอารมณ์รัก หมายถึง อาการหรือการกระทำใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์รัก เช่น พัฒนาการของความรักหรือการสิ้นสุดความสัมพันธ์ของความรัก เป็นต้น
4. ผลของอารมณ์รัก หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดจากอารมณ์รัก เช่น ความรู้สึกสมหวัง ความรู้สึกผิดหวัง เป็นต้น

ความรักของวัยรุ่นนั้นเป็นสิ่งที่แปลกและน่าตื่นเต้น ความรักเพศตรงข้ามเป็นความรักที่เกิดจากฮอร์โมนเพศ เด็กวัยรุ่นจึงมีความตื่นตัวทางเพศสูง มีความต้องการที่จะเป็นที่รักและกล่าวขวัญถึงของเพศตรงข้าม โดยพยายามทำตัวให้เป็นจุดเด่นด้วยวิธีการต่างๆ นานา เด็กวัยรุ่นมักคิดว่า ตนเป็นผู้ใหญ่แล้ว และสามารถมีคู่รักได้ (พรพิมล เจียมนาครินทร์, 2539)

เนื่องจากว่า ความรักเป็นเรื่องของอารมณ์ ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ใช้คำว่า อารมณ์รัก เพื่อหมายถึงความถึงความรัก

2.5 เพลงไทยสากล

“เพลงไทยสากล” หมายถึง เพลงที่มีเนื้อร้องเป็นภาษาไทย แต่ทำนองและจังหวะเป็นแบบสากล ได้แก่ เพลงที่นิยมร้องกันอยู่ในปัจจุบัน โดยมีเครื่องดนตรีสากลประกอบการร้อง (สุโขเพ็ญ เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2521)

เดิมเพลงไทยมีการร้องและบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทยทั้งหมด หรือที่เรียกกันว่า “เพลงไทยเดิม” มักบรรเลงเฉพาะงานพิธีกรรมทางศาสนาและในกิจของเชื้อพระวงศ์ ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ได้นำเครื่องดนตรีสากลมาเข้าร่วมบรรเลงกับวงดนตรีไทย และกลายเป็นต้นกำเนิดของวงดนตรีที่เรียกว่า “แตงวง” ต่อมากรมพระยานครสวรรค์วรพินิต ได้นำเครื่องดนตรีสากลมาประยุกต์ใช้กับเพลงไทยที่แต่งเนื้อร้องและทำนองเพื่อบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีสากลโดยเฉพาะ จึงถือเป็นต้นกำเนิดเพลงไทยสากล

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้ทรงก่อตั้งวงซิมโฟนีออเครสตราของไทยและมีละครร้องเกิดขึ้นในยุคนี้ เพลงไทยสากลจึงถูกแต่งขึ้นเพื่อใช้ประกอบการแสดงหน้าม่านที่ใช้คันแต่ละครของละครเวที ซึ่งเป็นที่นิยมอย่างมาก บทบาทของเพลงไทยสากลเริ่มเปลี่ยนไปสู่หน้าที่ด้านการให้ความบันเทิงแก่ประชาชนทั่วไป จนกระทั่งปี พ.ศ. 2475 มีการนำเข้าเพลงสากลจากต่างประเทศเข้ามาจำหน่าย ซึ่งถือว่าการปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอเพลงไทยสากลอีกครั้งหนึ่ง

เพลงไทยสากลมีพัฒนาการตามกาลเวลาเรื่อยมาจนกระทั่งถึงยุคที่เรียกว่า “วงสตริง” โดยวงดนตรีที่ถือได้ว่าเป็นวงสตริงยุคบุกเบิกคือ วงดิอิมพอสซิเบิล ซึ่งเป็นวงดนตรีที่นำเพลงสากลที่ได้รับความนิยมมาเล่นเป็นหลัก ต่อมาวงดนตรีที่นับได้ว่าเป็นวงสตริงสำหรับวัยรุ่นและเล่นเพลงไทยสากลอย่างแท้จริง ได้แก่ วงชาติรี มีการแต่งเนื้อหาและทำนองเพลงสำหรับวัยรุ่นโดยเฉพาะ ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากและเป็นจุดเปลี่ยนของวงการเพลงไทยสากล กลุ่มผู้ฟังเพลงถูกแบ่งแยกอย่างชัดเจน ขึ้นว่าเป็นเพลงไทยสากลสำหรับผู้ใหญ่ ที่เรียกว่า เพลงลูกกรุง เช่นเพลงของธานินทร์ อินทรเทพ สุเทพ วงศ์คำแหง สวลี ผกาพันธุ์ เป็นต้น เพลงไทยสากลที่เป็นเพลงของวัยรุ่นก็ได้รับการขนานนามว่า เพลงสมัยนิยม หรือที่เรียกกันว่า เพลงป๊อป (Popular song) เช่น วงชาติรี วงศิริบุญ วงพริตตี้ เป็นต้น (อมรรัตน์ ทิพย์เลิศ, 2545)

เพลงไทยสมัยนิยม หรือ “เพลงป๊อป” หมายถึง เพลงแนวสตรีทที่มีท่วงทำนองอ่อนหวาน เข้าใจง่าย เนื้อหาสาระส่วนใหญ่เป็นเรื่องของความรัก ความผิดหวัง คุณลักษณะสำคัญของเพลงแบบนี้คือ การใช้ถ้อยคำร้องให้เข้ากับจังหวะสากล ให้ความสำคัญแก่คำที่สะท้อนอารมณ์ คำร้องของเพลงเหล่านี้มีลักษณะเข้าใจง่าย ถ่ายทอดอารมณ์ได้ทันที เป็นเพลงนิยมชั่วคราว คำร้องจึงไม่คำนึงถึงถ้อยคำและสัมผัส ทั้งยังไม่มีแบบฉบับแน่นอน มีอิสระ (นิโลบล โควาทิทัศเทศ, 2535)

ในปัจจุบัน เพลงไทยสากล หรืออาจเรียกว่า เพลงไทยสมัยนิยม เข้าไปอยู่ในกิจกรรมทางสื่อมวลชนมากมายและเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ทำรายได้หมุนเวียนในประเทศในแต่ละปีหลายพันล้านบาท

2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่น ความรักและเพลงไทยสากล

“เพลงไทยสากล” จัดเป็นสินค้าประเภทสื่อสารมวลชนที่ได้รับความนิยมจากวัยรุ่นเป็นอย่างมาก ซึ่งเห็นได้จากผลการศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับและความพึงพอใจที่มีต่อเพลงไทยสากลของ รุ่งฤดี ห่อนาค (2541) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นส่วนใหญ่มีการเปิดรับเพลงไทยสากลจากสื่อมวลชนชนิดต่างๆ มากกว่า 10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ทั้งนี้ อมรรัตน์ ทิพย์เลิศ (2545) ได้วิเคราะห์ถึงสาเหตุที่วัยรุ่นชอบฟังเพลงและดูมิวสิควิดีโอเอาไว้ในบทความเรื่อง “มิวสิควิดีโอ: เต็มใจที่จะเจ็บ ไม่เคยเช็ดในรัก” ในหนังสือ “สื่อบันเทิง: อำนาจแห่งความไร้สาระ” ดังต่อไปนี้

1. เนื้อหาของเพลงและมิวสิควิดีโอทำให้วัยรุ่นรู้สึกผ่อนคลายความรู้สึกโดดเดี่ยวในยามที่ต้องพบเจอกับความผิดหวังเรื่องความรัก เพราะเนื้อหาของบทเพลงจะช่วยให้วัยรุ่นรู้สึกว่ายังมีคนอื่นอีกมากมายที่ต้องพบเจอความผิดหวังเช่นกัน

2. วัยรุ่นสามารถใช้เพลงเป็นสื่อในการพูดหรือแสดงความรู้สึกในเรื่องที่บางครั้งอาจมีความขัดแย้งกับกฎระเบียบหรือค่านิยมของสังคม โดยผู้ใหญ่ไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการแข็งข้อหรือท้าทายสังคม

3. เพลงและมิวสิควิดีโอเป็นพื้นที่ในการสร้างฝันและจินตนาการที่วัยรุ่นอาจไม่สามารถพบเจอในโลกของความเป็นจริง

4. วัยรุ่นสามารถใช้เนื้อหาของเพลงและมิวสิควิดีโอเพื่อเรียนรู้ถึงประสบการณ์หรือเรื่องราวความรักในลักษณะของประสบการณ์ผ่านสื่อ (Media Experience)

5. วัยรุ่นสามารถใช้เพลงและมิวสิควิดีโอในการสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มวัยรุ่นด้วยกันเอง

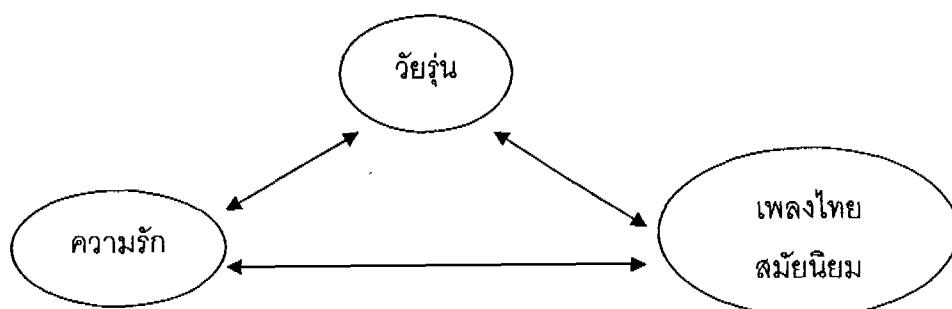
จากเหตุผลที่วัยรุ่นมีความผูกพันกับเพลงไทยสากลของ อมรรัตน์ ทิพย์เลิศ อาจกล่าวได้ว่า ความรัก เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้วัยรุ่นบริโภคสื่อเพลงไทยสากล เพราะ

นอกเหนือจากการเป็นสื่อที่ช่วยผ่อนคลายอารมณ์และสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้แก่วัยรุ่นแล้ว (จิรวรรณ กาญจนานันท์, 2540) เพลงไทยสากลยังเป็นสื่อที่ง่ายต่อการดัดแปลงหรือผลิตซ้ำความหมายด้วยตัวเอง ดังจะเห็นได้จากการที่วัยรุ่นสามารถนำเนื้อเพลงที่ตรงกับความรู้สึกมาร้องเพื่อบอกเล่าความรู้สึกในใจตนเองได้

ศรัณย์ รักสัตย์มัน (2547) อธิบายถึงความสำคัญของเพลงไทยสากลหรือเพลงไทยสมัยนิยมที่มีต่อวัยรุ่นในฐานะของการเป็น “แหล่งอ้างอิงทางประสบการณ์” แหล่งหนึ่งที่มีการบรรจุความหมายหรือความเป็นจริงเกี่ยวกับความรักในแง่มุมต่างๆ เพื่อให้วัยรุ่นได้เข้าไปหยิบยืมบางส่วนมาเสริมย้ำหรือประกอบความรักของตน ทั้งนี้ เนื่องด้วยเหตุผลทางด้านธุรกิจการจำหน่ายเพลงไทยสากล ทำให้ในการสร้างสรรค์ผลงานเพลง ผู้ผลิตจะต้องนำวัตถุดิบในการแต่งเนื้อหาคำร้องมาจากเรื่องราวของกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มวัยรุ่น ด้วยเหตุนี้ เนื้อหาเพลงไทยสากลส่วนใหญ่จึงเกี่ยวข้องกับเรื่องราวของความรัก โดยในที่นี้อาจแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่าง วัยรุ่น ความรัก และเพลงไทยสมัยนิยม ได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2.1

แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่น ความรัก และเพลงไทยสมัยนิยม

(ศรัณย์ รักสัตย์มัน, 2547, น. 10)

จากแผนภาพ ศรัณย์ รักสัตย์มัน (2547) อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่น ความรัก และเพลงไทยสากล ว่า เนื่องจากวัยรุ่นถูกวางกรอบให้มีการเรียนรู้และแสดงออกเรื่องความรัก ภายใต้ข้อกำหนดของผู้มีอำนาจในวัฒนธรรมกระแสหลัก วัยรุ่นจึงเลือกใช้เพลงไทยสมัยนิยม เพื่อสื่อสารและเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับแสวงหาประสบการณ์ความรัก

จากการศึกษาพบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่น อารมณ์รัก และเพลงไทยสากลดัง มีดังต่อไปนี้

จิรวรรณ กาญจนานันท์ (2540) ได้ศึกษาเรื่อง “เนื้อหาเพลงไทยยอดนิยม การรับรู้ประโยชน์และความพึงพอใจจากการฟังเพลงไทยสากลของวัยรุ่น” พบว่า การรับรู้ประโยชน์จากการฟังเพลงไทยสากลของวัยรุ่นมีความสัมพันธ์กับความบ่อยครั้งและความพึงพอใจในการฟังเพลงไทยสากลของวัยรุ่น และเนื้อหาของเพลงไทยสากลยอดนิยมของวัยรุ่นทั้งหมดเกี่ยวข้องกับความรัก แต่นำเสนอแตกต่างกันออกไป ได้แก่ ต้องการความรัก ความเข้าใจ การยอมรับ แสดงความรัก ความเห็นใจ ผิดหวัง ตัดพ้อต่อว่า งอนจ้อคนรัก และสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะ หรือนิสัยใจคอของวัยรุ่น

จริญญา นิลแพทย์ (2541) ได้ศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม การเปิดรับข่าวสารด้านเนื้อหาบันเทิงและบุคคลในวงการบันเทิงที่มีต่อทัศนคติเรื่องความรักและเพศสัมพันธ์ของเด็กวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร” พบว่า การเปิดรับเนื้อหารายการเพลงทางโทรทัศน์ของวัยรุ่นมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับทัศนคติในเรื่องความรักของวัยรุ่น ทั้งนี้ เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่า รายการเพลงทางโทรทัศน์ที่น่าเสนอส่วนใหญ่เป็นรายการที่น่าเสนอ “ภาพประกอบเพลงไทยสากล” เพื่อการส่งเสริมการขายเพลงไทยสากลของนักร้องต่างๆ

วิทยา พานิชล้อเจริญ (2543) ศึกษาเรื่อง “การสร้างความเป็นจริงทางสังคมเกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์เชิงความรักยุคหลังสมัยใหม่ในมิวสิควิดีโอเพลงไทยสากล” พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงความรักยุคหลังสมัยใหม่ปรากฏให้เห็นในมิวสิควิดีโอเพลงไทยสากล 4 รูปแบบ เรียงลำดับตามจำนวน คือ 1. รูปแบบความรักแบบว่าเหว 2. รูปแบบความรักแบบไม่จริง 3. รูปแบบความรักแบบปฏิเสธ และ 4. รูปแบบความรักแบบแลกเปลี่ยนหรือความรักในฐานะที่เป็นสินค้า จากข้อค้นพบ วิทยา พานิชล้อเจริญ อธิบายว่า นอกจากการแสดงให้เห็นถึงลักษณะความรักที่มีความเป็นปัจเจกและไม่อยู่ภายใต้ระบบเหตุผลหรือค่านิยมที่เคยมีมาในอดีตแล้ว การปรากฏของความรักทั้ง 4 รูปแบบ ยังแสดงให้เห็นถึงความคลุมเครือไม่ชัดเจนและการมีสภาพเป็นพลวัตที่แปรเปลี่ยนได้ตลอดเวลาของความสัมพันธ์เชิงความรักยุคหลังสมัยใหม่อีกด้วย

ศรัณย์ รักสัตย์มัน (2547) ศึกษาเรื่อง “วัยรุ่นกับกระบวนการสร้างความเป็นจริงเรื่องความรักผ่านเพลงไทยสมัยนิยม” พบว่า ความรักของกลุ่มตัวอย่างมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยภาพรวมมีความแตกต่างออกไปจากภาพความรักที่ถูกนำเสนอผ่านเพลงไทยสมัยนิยม เนื่องจากวัยรุ่นกลุ่มนี้มีการสร้างโลกทัศน์เรื่องความรักขึ้นจากวิถีคิดของวัฒนธรรมกระแสหลักที่ได้รับการปลูกฝังผ่านทางสถาบันทางสังคม ในขณะที่วิถีคิดเรื่องความรักของกลุ่มตัวอย่างระดับอุดมศึกษามีลักษณะผสมผสาน ทั้งแง่มุมที่สอดคล้องและแตกต่างจากบทเพลง เนื่องจากวิถีคิดเรื่องความรัก

ของวัยรุ่นกลุ่มนี้ถูกสร้างขึ้นจากการปลูกฝังของสถาบันกระแสหลักและการพบเห็นค่านิยมความรักแบบแบบวัฒนธรรมย่อยในโลกแห่งความเป็นจริง

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเพลงไทยสากลในฐานะที่เป็นสื่อสารมวลชนที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องอย่างมากกับวัยรุ่นซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่สำคัญของประเทศไทย ดังนั้น ผู้วิจัยเชื่อว่า การศึกษาเกี่ยวกับอุปลักษณะแสดงอารมณ์รักในเพลงไทยสากลสำหรับวัยรุ่นไทย น่าจะสามารถสะท้อนมโนทัศน์ของวัยรุ่นรวมถึงคนในสังคมที่มีต่ออารมณ์รักได้